

Bezpieczeństwo finansowe rynku ubezpieczeniowego realizowane jest poprzez czuwanie nad wypłacalnością zakładów ubezpieczeń, co przejawia się w zdolności do wypłaty odszkodowań i świadczeń, a także w zapewnieniu odpowiednich środków na ich wypłatę w przypadku ogłoszenia upadłości zakładu ubezpieczeń. Realizacja tych zadań odbywa się poprzez funkcjonowanie na rynku ubezpieczeniowym instytucji nadzoru ubezpieczeniowego oraz funduszy gwarancyjnych. Istotnym elementem, który w znacznym stopniu warunkuje efektywność (skuteczność) oceny wypłacalności jest system informacyjny rachunkowości.

Celem opracowania jest zbadanie relacji pomiędzy oceną wypłacalności zakładu ubezpieczeń a systemem informacyjnym rachunkowości.

Ocena wypłacalności zakładów ubezpieczeń zarówno wg założeń Solvency I, jak według założeń Solvency II realizowana jest głównie na podstawie danych generowanych przez system informacyjny rachunkowości, dlatego ważne jest, aby system ten posiadał określone atrybuty, stanowiące warunek wstępny jego użyteczności, a także, aby rachunkowość i sprawozdawczość finansowa zakładów ubezpieczeń została dopasowana do potrzeb oceny wypłacalności, głównie w obszarze wyceny aktywów i pasywów oraz układu i treści sprawozdania finansowego.

Odpowiedni system informacyjny rachunkowości stanowi istotny element wsparcia dla procesu oceny wypłacalności zakładów ubezpieczeń poprzez generowanie wiarygodnych informacji finansowych, zgodność z metodyką oceny wypłacalności, a także zapewnienie odpowiednich mechanizmów kontrolnych, pozwalających wykryć potencjalne nieprawidłowości, co potwierdza występowanie silnych powiązań potrzeb informacyjnych w zakresie oceny wypłacalności z cechami systemu informacyjnego rachunkowości.

Spis treści

Wstęp 7

1. Określenie obszaru badawczego 7
2. Założenia metodologiczne, cele i hipotezy 9
3. Zawartość pracy 11

Rozdział 1

Wypłacalność zakładu ubezpieczeń i potrzeby informacyjne związane z jej oceną 15

- 1.1. Wypłacalność a stabilność finansowa 15
 - 1.1.1. Istota stabilności finansowej 15
 - 1.1.2. Pojęcie wypłacalności zakładu ubezpieczeń oraz przyczyny jej utraty 23
 - 1.1.3. Relacje pomiędzy wypłacalnością zakładu ubezpieczeń a stabilnością finansową 37
- 1.2. Uwarunkowania wypłacalności zakładów ubezpieczeń 42
 - 1.2.1. Zewnętrzne uwarunkowania wypłacalności zakładów ubezpieczeń 42
 - 1.2.2. Uwarunkowania wewnętrzne wypłacalności 66
- 1.3. Regulacje w zakresie wypłacalności zakładów ubezpieczeń oraz obowiązki i potrzeby informacyjne 76
 - 1.3.1. Solvency I 76

- 1.3.2. Solvency II 86
- 1.4. Podsumowanie 99

Rozdział 2

System informacyjny rachunkowości i jego atrybuty istotne w ocenie wypłacalności zakładu ubezpieczeń 103

- 2.1. Informacje powstające w systemie rachunkowości 103
 - 2.1.1. Pojęcie informacji i jej rodzaje 104
 - 2.1.2. Cechy jakościowe informacji 108
 - 2.1.3. System informacji ekonomicznej w zakładzie ubezpieczeń 113
- 2.2. Polityka rachunkowości i czynniki ją determinujące 116
 - 2.2.1. Pojęcie polityki rachunkowości 117
 - 2.2.2. Zasady wyboru polityki rachunkowości 121
 - 2.2.3. Zasady rachunkowości i przesłanki ich stosowania 124
 - 2.2.4. Zmiany polityki rachunkowości 129
- 2.3. Polityka rachunkowości zakładu ubezpieczeń 132
 - 2.3.1. Odmienność i charakterystyczne cechy rachunkowości ubezpieczeniowej 132
 - 2.3.2. Elementy składowe polityki rachunkowości 137
- 2.4. Podsumowanie 146

Rozdział 3

Zakres sprawozdań finansowych i nadzorczych a transparentność informacji w systemie oceny wypłacalności zakładu ubezpieczeń 149

- 3.1. Sprawozdawczość finansowa i jej znaczenie dla oceny wypłacalności zakładu ubezpieczeń 149
 - 3.1.1. Zasady sporządzania sprawozdań finansowych przez zakłady ubezpieczeń 152
 - 3.1.2. Sprawozdanie finansowe wg PSR 156
 - 3.1.3. Sprawozdanie finansowe wg MSR/MSSF 176
- 3.2. Sprawozdawczość na potrzeby nadzoru 187
 - 3.2.1. Przejrzystość rynku ubezpieczeniowego jako cel sprawozdawczości nadzorczej 188
 - 3.2.2. Informacje na temat wypłacalności i kondycji finansowej zakładu ubezpieczeń 190
 - 3.2.3. Informacje dla ubezpieczających 204
- 3.3. Podsumowanie 206

Rozdział 4

Polityka rachunkowości w obszarze wyceny aktywów i pasywów jako deklaratywne ramy jakościowe istotne w ocenie wypłacalności 209

- 4.1. Wartość i jej znaczenie w procesie wyceny 209
 - 4.1.1. Kategorie wartości 210
 - 4.1.2. Znaczenie wartości godziwej w procesie wyceny aktywów i pasywów 216
- 4.2. Znaczenie wyceny aktywów w procedurze oceny wypłacalności zakładu ubezpieczeń 221
 - 4.2.1. Wycena aktywów wg prawa bilansowego 224
 - 4.2.2. Wycena aktywów dla potrzeb nadzorczych 231
- 4.3. Znaczenie wyceny zobowiązań w procedurze oceny wypłacalności 233
 - 4.3.1. Wycena rezerw techniczno-ubezpieczeniowych 234
 - 4.3.2. Wycena zobowiązań dla potrzeb nadzorczych 238

4.4. Podsumowanie 243

Rozdział 5

Audyt w zakładach ubezpieczeń jako mechanizm kontrolny istotny dla jakości systemu informacyjnego rachunkowości 247

5.1. Zakres i przyczyny stosowania mechanizmów kontrolnych 247

5.1.1. Przyczyny stosowania mechanizmów kontrolnych - błędy i oszustwa 248

5.1.2. Rodzaje mechanizmów kontrolnych 257

5.1.3. Efektywność mechanizmów kontrolnych 263

5.1.4. Znaczenie mechanizmów kontrolnych w Solwency II 265

5.2. Audyt wewnętrzny 268

5.2.1. Zadania i funkcje audytu wewnętrznego 271

5.2.2. Ryzyko w audycie wewnętrznym 274

5.2.3. Audyt wewnętrzny w praktyce zakładów ubezpieczeń 282

5.3. Nadzór publiczny w zakładach ubezpieczeń - komitety audytu 286

5.3.1. Przesłanki wprowadzenia nadzoru publicznego 287

5.3.2. Zadania realizowane przez komitety audytu 289

5.3.3. Komitety audytu w Polsce 294

5.4. Współpraca audytu wewnętrznego z audytem zewnętrznym 297

5.4.1. Przesłanki współpracy audytu wewnętrznego z audytem zewnętrznym 298

5.4.2. Modele współpracy audytu wewnętrznego i audytu zewnętrznego 301

5.4.3. Współpraca audytu wewnętrznego z audytem zewnętrznym w praktyce zakładów ubezpieczeń 306

5.5. Podsumowanie 308

Zakończenie 311

Bibliografia 317

Opracowania zwarte i artykuły naukowe 317

Akty prawne 325

Raporty i opracowania 329

Spis tabel 331

Spis wykresów 335

Spis rysunków 336